

Kinga Podleśna-Dudicz

ROLA MUZEUM SPORTU I TURYSTYKI W PROPAGOWANIU KULTURY FIZYCZNEJ

1. Wstęp

Muzea na ogół kojarzą się z miejscem gromadzenia cennych zbiorów kulturowych. Obecnie jednak stawiają sobie coraz ambitniejsze zadania, chcąc w jak najszerszym stopniu służyć społeczeństwu. Ich problematyka poświęcona jest nie tylko edukacji, ale także szerzeniu oświaty i wychowaniu. Tak wszechstronne podejście nadaje muzealnictwu nową rangę i stawia przed nim kolejne wyzwania.

Turyści poszukujący doznań estetycznych odnajdują je w poznawaniu dzieł sztuki, które dają możliwość głębszego przeżywania kultury. Ponadto muzea kształtują wrażliwość społeczeństwa, uczą odkrywania piękna i skłaniają do przemyśleń nad otaczającym światem. Wizyty w muzeum to nie tylko poznawanie eksponatów, ale także odczyty, spotkania, dyskusje, które wpływają na rozwój zainteresowań, są bodźcem do samokształcenia i pogłębiania wiedzy. Obecnie placówki kulturalne szukają coraz to nowych form działania, które będą zaspokajać potrzeby estetyczne, kulturowe, społeczne i wychowawcze.

Ideą powstania i funkcjonowania muzeów jest eksponowanie dzieł sztuki i udostępnianie ich społeczeństwu. Dlatego też muzealne zbiory winny pobudzać do abstrakcyjnego myślenia, uczyć obserwacji, wnikliwości i głębszej analizy. Stwarza to bowiem możliwość zastanowienia nad własnym systemem wartości, tym samym włączając turystę w proces kulturotwórczy. Pod wpływem kultury kształtują się pewne pozytywne wzory zachowań, które przenoszone są do domów, wzbogacając życie całych rodzin.

Muzea, w których dominuje tradycyjny, statyczny przekaz, zwykle kojarzą się ze stagnacją i monotonią. Zwiedzający wychodząc zapamięta

nieliczne przedmioty z ekspozycji i trudno mu będzie je powiązać w jednolity ciąg zdarzeń. Dlatego też na całym świecie coraz bardziej popularne stają się wystawy dynamiczne (prezentacje multimedialne, ożywiona kolorystyka, trójwymiarowy obraz włączający odbiorcę w świat wirtualny, pozwalający mu podróżować szlakami, jednocześnie wzbogacając doznania treścią i odpowiednim komentarzem). Dzięki intensywnemu rozwojowi technik komputerowych, poprzez łącza internetowe, informacje o zbiorach muzealnych można rozsyłać drogą elektroniczną do innych muzeów – Europejska Sieć Muzeów – tzw. pilotowy system użytkowy pod patronatem Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (Steinbrink 1993) .

2. Historia Muzeum Sportu i Turystyki

Idea muzeów sportu zrodziła się na początku XX w. Już w 1902 r. powstało Szwajcarskie Muzeum Alpejskie w Bernie, w 1904 r. Szwedzkie Muzeum Narciarstwa w Umea, a w roku 1938 Muzeum Fińskie. Pierwsze muzeum olimpijskie powstało w Szwajcarii w Lozannie. W 1992 r. zostało ono nawet uhonorowane nagrodą Europejskiego Muzeum Roku (Grys, Sopyło 1996). Obecnie na świecie funkcjonuje kilkaset muzeów o charakterze sportowym i turystycznym, gdzie rejestrowane są dzieje kultury fizycznej.

Muzeum Sportu i Turystyki w Warszawie zasługuje na uwagę, ponieważ jest jedną z niewielu (poza MSiT Oddział Muzeum Historii Miasta Łodzi, MSiT Regionu Karkonoszy w Karpaczu/filia MSiT w Warszawie) samodzielnych placówek w Polsce, które zajmują się kulturą fizyczną, ze szczególnym uwzględnieniem sportu i turystyki.

O potrzebie utworzenia muzeum sportu w Polsce pisano już w 1931 r. na łamach pisma *Stadjon* (*Stadjon* 1931). Koncepcja utworzenia takiej placówki odrodziła się po II wojnie światowej. Gromadzenie eksponatów rozpoczęto w 1947 r. z inicjatywy Głównego Komitetu Kultury Fizycznej. W 1951 r. w budynku Stołecznego Komitetu Kultury Fizycznej przy ul. Rozbrat 26 w Warszawie utworzono pierwszą siedzibę muzeum. Rok później, na mocy *Zarządzenia nr 44 Przewodniczącego GKKF z dnia 27.10.1952 r. w sprawie „zorganizowania zbiorów eksponatów muzealnych z dziedziny Kultury Fizycznej i Sportu”*, zdecydowano o utworzeniu

Muzeum Kultury Fizycznej (Morawińska-Brzezicka 1982). Na mocy *Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 sierpnia 1960 r.* placówka podjęła także działalność w zakresie turystyki.

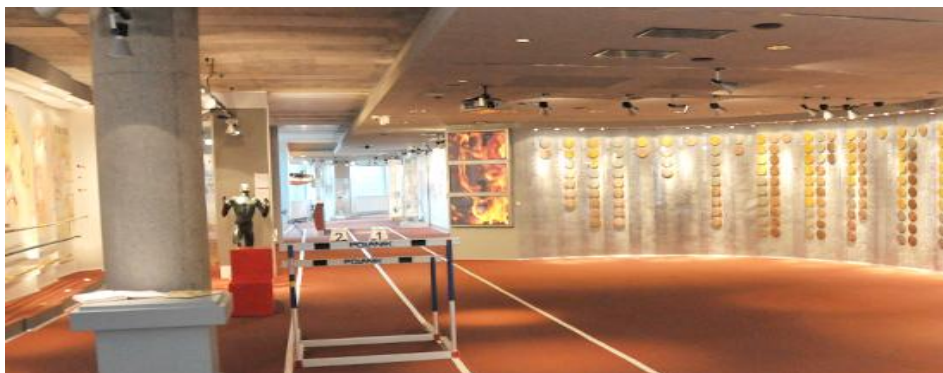
Fot. 1. Centrum Olimpijskie z siedzibą MSiT (Muzeum Sportu i Turystyki w Warszawie)

W 1966 r. zbiory umieszczono w nowym gmachu na terenie stadionu „Skra” przy ul. Wawelskiej 5 w Warszawie, który stał się pierwszą siedzibą Muzeum Sportu i Turystyki. Jednakże w 2004 r., z powodu trudności finansowych „Skry”, całą ekspozycję przeniesiono do nowo wybudowanego budynku Centrum Olimpijskiego przy ul. Wybrzeże Gdylskie 4 w Warszawie.

W najbliższej przyszłości przewidziana jest kolejna zmiana lokalizacji muzeum: do budowanego w związku z organizacją EURO 2012 Stadionu Narodowego. Powierzchnia użytkowa placówki powiększy się z 1700 m² do 3500 m², co pozwoli na wystawienie eksponatów ze wszystkich dyscyplin sportowych obecnie przechowywanych w magazynach (*Większe Muzeum...* 2008).

3. Zbiory muzealne

Zbiory Muzeum Sportu i Turystyki w Warszawie liczą aktualnie ponad 45 tys. eksponatów, związanych w większości z polskim sportem i turystyką. Są to trofea sportowe: medale, żetony, plakiety, puchary, odznaki sportowe i turystyczne oraz monety, sztandary, flagi, proporce i emblematy, stroje i sprzęt sportowy, akcesoria podróżne, plakaty sportowe i turystyczne, dzieła sztuki (rzeźby, malarstwo, grafika, medale artystyczne, tkaniny artystyczne) o tematyce sportowej i krajoznawczej, a także zbiory filatelistyczne i numizmatyczne.

Fot. 2. Ściana chwały w Muzeum Sportu i Turystyki w Warszawie (MSiT w Warszawie)

Kolekcję muzealną uzupełniają fotografie (56 tys. sztuk), książki (16,5 tys. woluminów), czasopisma (2,7 tys. egzemplarzy), materiały archiwalne, a także dokumentacja filmowa i dźwiękowa. Księgozbiór muzealny w swej podstawowej części obejmuje publikacje dotyczące kultury fizycznej, sportu, wychowania fizycznego, rekreacji, stanowiące ok. 65% wszystkich zbiorów, a w zakresie turystyki i krajoznawstwa – ok. 15%. Uzupełnieniem głównego księgozbioru są książki o muzealnictwie, historii sztuki, historii i etnografii, a także bibliografie, słowniki, katalogi i encyklopedie. Zbiory muzealne obejmują także czasopisma polskie (203 tytuły) i zagraniczne (52 tytuły) o tematyce sportowej i turystyczno-krajoznawczej.

Podstawowym źródłem informacji są katalogi: alfabetyczny wydawnictw zwartych i czasopism, rzeczowy sportu i turystyki. Ponadto obecnie powstaje katalog elektroniczny wydawnictw zwartych Libra. Wydzieloną z całego księgozbioru grupę wydawnictw stanowi księgozbiór podręczny z wydawnictwami olimpijskimi, dostępny w czytelni. Księgozbiór zawiera materiały pisane na ogół w języku polskim oraz angielskim, niemieckim, francuskim i rosyjskim (www.muzeumsportu.waw.pl).

4. Formy przekazu

Muzeum Sportu i Turystyki kładzie szczególny nacisk na formy pracy, które uatrakcyjnią zwiedzanie i pobudzą wyobraźnię turystów. Jednymi

z ważniejszych metod słownego i audiowizualnego przekazu informacji o zbiorach muzealnych są: ekspozycja i wystawiennictwo (ekspozycje stałe i czasowe), imprezy i wydarzenia kulturalne o zróżnicowanej tematyce organizowane w Polsce i za granicą, giełdy kolekcjonerów pamiątek sportowych, spotkania ze znanymi ludźmi, artystami, poetami, sportowcami, działaczami sportowymi, Noc Muzeów, wernisaże, programy edukacyjne, lekcje muzealne, quizy, konkursy i gry o charakterze edukacyjno-dydaktycznym, imprezy adresowane do dzieci – „lato i zima w mieście”, film fabularny, dokumentalny, poetycki o tematyce sportowej i turystycznej, archiwum fotograficzne i piśmiennictwo w postaci książek, czasopism polskich i zagranicznych, archiwaliów oraz publikacji własnych.

5. Ekspozycja i wystawiennictwo

Placówka ma w swoim dorobku ponad 150 wystaw czasowych, prezentowanych we własnej siedzibie oraz w innych muzeach w kraju i za granicą. W różnych aspektach przedstawiono 37 dyscyplin sportowych. Wśród nich należy wymienić lekkoatletykę, kolarstwo, narciarstwo, łyżwiarstwo, tenis, szermierkę, jeździectwo, boks, podnoszenie ciężarów, piłkę nożną, pięciobój, pływanie, kajakarstwo, zapasy, judo, żeglarstwo, alpinizm, łucznictwo, turystykę letnią i zimową.

Analizując działalność muzeum, należy ze szczególną uwagą odnieść się do ekspozycji i wystawiennictwa, które są istotą pracy placówek muzealnych (Wojnar 1991). Jedną z ważniejszych metod urozmaicenia ekspozycji poza wystawami stałymi jest organizacja wystaw czasowych. Wystawy takie często odnoszą się do aktualnych wydarzeń związanych ze sportem i turystyką, np. rocznic czy wydarzeń okolicznościowych.

Ekspozycje stałe w całości traktują o początkach istnienia i rozwoju kultury fizycznej, sportu i turystyki w Polsce i na świecie na tle przeobrażeń historycznych, społecznych i kulturowych. By uatrakcyjnić ekspozycję muzeum organizuje wystawy czasowe, wystawiane w Polsce i za granicą. Poruszają one zagadnienia związane z kulturą fizyczną, sportem, krajoznawstwem i turystyką, ochroną przyrody. Prezentowane wystawy podkreślają rolę i miejsce polskiego sportu na świecie, wskazują na wychowanie poprzez kulturę fizyczną i turystykę. Często zdarza się,

że nawiązują do ważnych wydarzeń sportowych czy okolicznościowych imprez kulturalnych.

Fot. 3. Ekspozycja stała – Antyczna Grecja (MSiT w Warszawie)

Ekspozycją stałą w Muzeum Sportu i Turystyki są „Dzieje sportu polskiego i olimpizmu”. Ukazuje ona wydarzenia sportowe od antycznej Grecji, poprzez narodziny nowożytnych Igrzysk Olimpijskich (XIX w.), początki sportu polskiego (XIX/XX w.) aż do współczesności.

Wystawa przybliży sylwetki wybitnych sportowców, wśród których należy wymienić: Zbyszka Cygan-kiewicza, Waldemara Baszanowskiego, Bronisława Czecha, Stanisława Marusarza, Janusza Kusocińskiego, Karola Rómmela, Jerzego Kuleja, Józefa Grudnia, Elżbietę Krzesińską, Irenę Szewińską, Ryszarda Szurkowskiego, Władysława Komara, Kazimierza Deynę, Wandę Rutkiewicz, Jerzego Kukuczkę, Andrzeja Zawadę, Andrzeja Wrońskiego, Mateusza Kusznierewicza, Otylię Jędrzejczak, Adama Małysza, Roberta Korzeniowskiego i wiele innych postaci sportu polskiego. Najciekawszą część wystawy stanowią pamiątki związane z XIX-wiecznym sportem warszawskim i oryginalne medale olimpijskie. Wystawę uzupełniają liczne filmy, nagrania dźwiękowe i prezentacje multimedialne.

Celem nadrzędnym wystaw czasowych jest ożywianie ekspozycji stałych, a także wzbudzenie większego zainteresowania odwiedzających. Ekspozycje tematyczne czy wystawy okolicznościowe stwarzają okazję do głębszego zastanowienia nad omawianą problematyką, sprzyjają weryfikacji własnych spostrzeżeń, przemyśleń nad otaczającą rzeczywistością. Na przełomie ostatnich kilku lat muzeum może pochwalić się wieloma wystawami, m.in. wystawą z okazji 130 lat Warszawskiego Towarzystwa Wioślarskiego zorganizowaną pod hasłem „Nasze hasło, nasza broń: miłość, zgoda, bratnia dłoń...”. Wystawa przedstawia kolekcję pamiątek Warszawskiego Towarzystwa Wioślarskiego m.in. foto-

grafie, puchary, stroje. Sposób eksponowania przedmiotów muzealnych na tle minionych wydarzeń jest niezwykle atrakcyjny dla odbiorcy, gdyż zaciekawia i zachęca do przemyśleń.

6. Imprezy i wydarzenia kulturalne

W początkowym okresie pracy muzeum problemy lokalowe uniemożliwiały organizowanie na szeroką skalę imprez kulturalnych związanych z wydarzeniami okolicznościowymi. Z czasem zajęły one główne miejsce w działalności muzealnej. Obecnie przyciągają rzesze zainteresowanych problematyką olimpijską, sportową, turystyczną i krajoznawczą. Imprezy kulturalne mają różnorodny charakter. W 2008 r. były to m.in. olimpijskie wieczory poetyckie, historyczne opowieści o tematyce sportowej i turystycznej, oficjalne przekazywanie do zbiorów muzeum sprzętu sportowego, pamiątek znanych Olimpijczyków w postaci medali, pucharów, archiwalnych dokumentów, organizacja gal z udziałem gwiazd sportu, a także spotkania z postaciami świata mediów.

Fot. 4. Dr Krzysztof Zuchora podczas Olimpijskiego Wieczoru Poetyckiego (MSiT w Warszawie)

Przykładem bardzo popularnej imprezy organizowanej w ostatnich latach jest Giełda Kolekcjonerów Pamiątek Sportowych, podczas której uczestnicy mogą wymienić się, kupić czy sprzedać cenne pamiątki sportowe, a także podyskutować o własnych kolekcjach. Zupełnie inny charakter mają Olimpijskie Wieczory Poetyckie w czytelnicy Muzeum Sportu i Turystyki. Tegorocznym gościem wieczoru był dr

Krzysztof Zuchora, wykładowca Akademii Wychowania Fizycznego i laureat Złotego Wawrzynu Olimpijskiego przyznanego przez Polski Komitet Olimpijski. Podczas wystąpienia poeta recytował swoje wiersze.

W grudniu 2008 r. planowany jest także wieczór poetycki, którego honorowym gościem będzie dr Paweł Krupka, autor m.in. „Świętych

Igrzysk Poetyckich Grecja – Polska Ateny 2004” oraz „Z parą nart u stóp. Antologia olimpijska”.

Fot. 5. Opowiadacze... w Muzeum Sportu i Turystyki (MSiT w Warszawie)

Fot. 6. Pamiątki sportowe Michała Antoniewicza (MSiT w Warszawie)

W Muzeum Sportu i Turystyki Stowarzyszenie „Grupa Studnia O” przygotowało w ramach projektu „Opowiadacze w muzeum...” przedstawienie „Bohaterowie Wszechczasów”. Za sprawą magii opowieści zgromadzeni widzowie mieli okazję wysłuchać przekazu z legendarnych pojedynków sportowych, m.in. wyścigu rydwanów ku czci Patroklesa czy pojedynku bokserkiego Amykosa z Polydeukesem.

Dzięki pomocy Polskiej Ambasady w Waszyngtonie Muzeum Sportu i Turystyki otrzymało kolekcję pamiątek Michała Antoniewicza, byłego srebrnego i brązowego medalisty olimpijskiego w jeździectwie podczas Igrzysk Olimpijskich w Amsterdamie w 1928 r. Podczas specjalnej uroczystości synowie Olimpijczyka przekazali do zbiorów

muzealnych medale olimpijskie, puchary z różnych zawodów jeździeckich, oryginalne fotografie oraz archiwalia dokumentujące karierę wojskową i sportową.

Innym prestiżowym wydarzeniem było oficjalne przekazanie muzeum gokarta Roberta Kubicy. Jeżdżąc nim Robert Kubica zdobył w 1997 r. tytuł Kartingowego Mistrza Polski. Podczas oficjalnej uroczystości rozmawiano o perspektywach rozwoju sportu motorowego w Polsce i popularyzowaniu kartingu wśród młodzieży.

Spotkania ze znanymi sportowcami to jeszcze jeden z elementów uatrakcyjniających odwiedziny w muzeum. W grudniu 2008 r. zorgani-

zowano uroczystą galę wręczenia statuetek „Złote Kolce” dla najlepszych lekkoatletów w sezonie. Zwycięzcami 39. rankingu „Złote Kolce” redakcji „Sport” i PZLA zostali: tyczkarka Monika Pyrek (MKL Szczecin) i mistrz olimpijski w pchnięciu kulą Tomasz Majewski (AZS AWF Warszawa).

Fot. 7. Gokart Roberta Kubicy (MSiT w Warszawie)

Fot. 8. Statuetka „Złote Kolce” (MSiT w Warszawie)

7. Noc Muzeów

Od 2006 r. Muzeum Sportu i Turystyki uczestniczy w Nocy Muzeów, zapewniając gościom poza zwiedzaniem ekspozycji szereg dodatkowych atrakcji. Olimpijska Noc w 2008 r. rozpoczęła się wernisażem wystawy „Olimpijskie piktogramy – złotegramy Janusza Golika”. Wystawa była prezentacją nowatorskiego postrzegania idei piktogramów, prezentujących różne dyscypliny sportowe. Po wernisażu goście mogli wysłuchać koncertu w wykonaniu młodzieży jednej z państwowych szkół muzycznych, która zagrała standardy muzyki współczesnej, a także utwory klasyczne. Kolejnym wydarzeniem wieczoru był pokaz jazdy na rowerach BMX. Ciekawostką jest fakt, że od tegorocznych Igrzysk Olimpijskich w Pekinie, wyścig BMX stał się dyscypliną olimpijską. Następną atrakcją był pokaz gry w „Footbag”, dyscypliny zwanej kiedyś „Zośką”. Ta znana gra uliczna, której początku należy doszukiwać się jeszcze przed wojną, przeżywa obecnie swój rozkwit. Dopelnieniem wydarzenia były quizy,

konkursy i gry o charakterze edukacyjno-dydaktycznym. W ciągu sześciu godzin muzeum odwiedziło ponad 1300 osób (*Noc Muzeów 2008*).

8. Edukacja dzieci i młodzieży szkolnej

By aktywizować młodych turystów do angażowania się w wystawę, muzeum podczas spotkań szkolnych propaguje: opowiadanie o zbiorach w sposób przystępny i barwny, poruszający dziecięcą wyobraźnię, organizowanie konkursów (plastycznych na najlepszy plakat olimpijski, recytatorskich), gier i quizów o charakterze edukacyjnym, lekcji muzealnych z udziałem przewodnika wzbogacanych prezentacją slajdów, filmów, nagrań i fotografii. Spotkania pełnią funkcję dydaktyczną, otwierają młodych ludzi na poznawanie, dociekanie, szukanie odpowiedzi na rodzące się pytania. Cykle zajęć dla dzieci i młodzieży często towarzyszą wystawom czasowym, podczas których poruszana jest aktualnie interesująca tematyka (np. „Bezpiecznie w górach”, „Antyczna Grecja, ojczyzna stadionów, edukacji i sztuki”, EURO 2012 program edukacyjny MSiT, „Sport w sztuce nowożytnej” czy „Średniowieczne turnieje rycerskie. Kultura rycerska i zasady fair play”).

Przykładami takich zajęć mogą być warsztaty „Gramy w piłkę”, których celem jest przybliżenie dzieciom różnorodnych dyscyplin sportowych. Program lekcji obejmuje także omówienie zasad właściwego kibicowania. Z kolei podczas zajęć „Jedziemy na igrzyska olimpijskie” sale muzealne zamieniają się w stadion, na którym odbywa się ceremonia otwarcia igrzysk. Uczniowie-aktorzy grają role sportowców. Atmosferę ceremonii tworzą liczne eksponaty związane z igrzyskami olimpijskimi, takie jak: medale, maskotki olimpijskie, pochodnie. Dzieci zapoznają się z historią igrzysk oraz symboliką olimpijską.

Innym przykładem przenoszenia dzieci w świat sportu i turystyki jest program ćwiczeń pod hasłem „Nasze podróże – czyli jakimi środkami transportu ludzie przemieszczają się po świecie”. Celem zajęć jest przybliżenie uczniom tematyki związanej ze środkami transportu. Dzieci uczą się odróżniać rodzaje transportu, poznają różne środki lokomocji i bawią się w podróży. Dowiadują się, kto wynalazł pociąg, samochód, łódź, samolot, z jakich materiałów są one zrobione. Zwykle największe emocje wzbudzają narty i strój Adama Małysza. Wielkie zaskocze-

nie wzbudza także opowieść o pewnym praniu, które przyczyniło się do powstania balonu. Zajęcia kończą się quizem weryfikującym zdobytą wiedzę i konkurencją w postaci wiązania węzłów żeglarskich. Praktyczne podejście do tematyki sportowo-turystycznej jest prawdziwą frajdą dla uczestników zabawy.

Ponadto w czasie ferii zimowych i wakacji letnich muzeum organizuje imprezy skierowane specjalnie do dzieci: „Zimę w mieście” i „Lato w mieście”. Ich celem jest mądre i atrakcyjne zagospodarowanie czasu wolnego najmłodszych pociech, które z wielkim zapałem i ochotą biorą udział w zajęciach. Najczęściej lekcje związane są z aktualną porą roku. Program edukacyjny muzeum przewiduje także oprowadzanie grup w języku migowym.

9. Sport i turystyka w przekazie filmowym

Formą przekazu stosowaną w Muzeum Sportu i Turystyki są także projekcje filmów fabularnych, dokumentalnych, poetyckich. Sport, igrzyska, zawody, rywalizacja to wdzięczne tematy do prezentacji na ekranie. Dlatego też filmy są bardzo popularną formą rozpowszechniania wiedzy o działalności sportowej i turystycznej. Filmy wyświetlane przez MSiT można pogrupować na: edukacyjne, olimpijskie, alpinistyczne (przeglądy filmów im. Wandy Rutkiewicz), piłkarskie, gwiazdy sportu polskiego, filmy turystyczne (Jeznak 2000).

Muzealna kolekcja filmów propaguje wydarzenia sportowe, przedstawia biografie znanych postaci ze świata sportu i turystyki, przekazuje wartości historyczne, dokumentujące udział polskich sportowców w igrzyskach olimpijskich itp. Z myślą o najmłodszej widowni muzeum posiada także imponującą kolekcję filmów rysunkowych o tematyce sportowej i turystycznej. Wielkość zbiorów muzealnej filmoteki jest tak duża i różnorodna, że film stał się trwałym elementem wystaw stałych, czasowych, imprez i wydarzeń kulturalnych (Trzask 2002). Seanse filmowe w zaadaptowanej specjalnie w tym celu sali kinowej cieszą się szczególnym zainteresowaniem wśród młodzieży szkolnej i dzieci. Ponadto obraz często jest uzupełnieniem odczytu, prelekcji czy dyskusji.

10. Archiwum fotograficzne

Archiwum fotograficzne muzeum obejmuje dokumentację dotyczącą różnych dyscyplin sportowych, turystyki i krajoznawstwa. Problematyka sportowa traktuje o historii, pionierach i działaczach sportowych, osiągnięciach w dziejach sportu. Fotografia z zakresu turystyki podzielona jest na dwa duże działy. Pierwszy przedstawia postaci podróżników i turystów, stare pojazdy i komunikację, mapy, historyczne wydawnictwa turystyczne, karczmy, zajazdy, schroniska. Drugi zaś ukazuje fotografię krajobrazów, przyrody, folkloru, zabytków sztuki. Istnieje także dział o tzw. tematyce „specjalnej”, który nawiązuje do sportu robotniczego, wychowania fizycznego w szkołach, budownictwa sportowego, olimpiad, spartakiad, sportów w obozach jenieckich i filatelistyki. Można tutaj znaleźć materiały przedstawiające wystawy czasowe organizowane przez muzeum, ekspozycje, grafikę, gry i zabawy dziecięce, kostiumy sportowe, malarstwo, medale i znaczki, olimpijskie konkursy sztuki, plakaty i rzeźbę (Jeznak 2000). Archiwum fotograficzne zajmuje się reprodukcją starych ciekawych zdjęć, kupnem nowych fotografii, konserwacją zebranych eksponatów, organizacją fotograficznych wystaw czasowych, a także współpracą z artystami.

11. Działalność piśmiennicza

Od pierwszych lat istnienia muzeum idea stworzenia specjalistycznej biblioteki była tematem nadrzędnym. Księgozbiór biblioteczny udostępniono zwiedzającym już w 1959 r. Zbiory w przeważającej części związane są ze sportem, wychowaniem fizycznym i rekreacyjnym, w mniejszym stopniu dotyczą także turystyki i krajoznawstwa. Ponadto wiele książek odnosi się do nauk pośrednio związanych ze sportem i turystyką. Gromadzone są również książki obcojęzyczne, czasopisma polskie i zagraniczne, archiwalia (m.in. dyplomy, pocztówki, legitymacje, afisze, kalendarze) o tematyce sportowej i turystycznej. Ponadto placówka prowadzi własną działalność wydawniczą. Do tej pory ukazały się drukiem m.in.: *Wiadomości Muzealne*, *Studia i Materiały MSiT*, *Katalog zbiorów sztuki*, katalogi wystaw, publikacje monograficzne, foldery, plakaty, pocztówki, karnety dotyczące historii sportu, ruchu olimpijskiego i turystyki.

12. Ruch turystyczny w Muzeum Sportu i Turystyki

Zwiedzanie obiektu odbywa się indywidualnie lub grupowo. Wycieczki zorganizowane stanowią najczęściej dzieci i młodzież szkolna, działacze sportowi, dziennikarze i komentatorzy, pasjonaci – sportowcy, turyści i kibice. Forma grupowa sprzyja dyskusjom, wymianie spostrzeżeń.

Frekwencję w muzeum w latach 2007–2008 – z podziałem na grupy szkolne, a także odwiedzających indywidualnie i w grupach zorganizowanych – przedstawiono w tabelach 1–2 i na wykresach (rys. 1–2).

Ruch turystyczny w Muzeum Sportu i Turystyki w Warszawie wykazuje wyraźne wahania sezonowe. Od maja 2007 r. liczba odwiedzin grup szkolnych sukcesywnie spadała aż do września włącznie (poniżej 500 osób). Po rozpoczęciu nowego roku szkolnego, od października, frekwencja zaczęła wzrastać, ponieważ muzeum zaoferowało nowe programy lekcji muzealnych, m.in. „Gramy w piłkę”, „Jedziemy na Igrzyska Olimpijskie”, „Nasze podróże – czyli jakimi środkami transportu ludzie przemieszczają się po świecie”, a także program edukacyjny EURO 2012. Propozycje te stworzyły doskonałą okazję do kreatywnego zapoznania się ze sportem i turystyką, co zaowocowało 5-krotnym wzrostem liczby uczniów odwiedzających placówkę (ponad 2,5 tys. gości w listopadzie). Wysoka frekwencja utrzymywała się także w grudniu – ponad 1500 osób (mimo ferii świątecznych).

W 2008 r. dużą liczbę grup szkolnych można zauważyć w miesiącach lutym, kwietniu i sierpniu. W lutym wzrost odwiedzin związany był z organizowaną przez muzeum akcją „Zima w mieście”, lekcjami muzealnymi i zajęciami z przedszkolakami, a także programem edukacyjnym EURO 2012. Wiosną kontynuowano zajęcia dla młodej widowni, w sierpniu zaś zaoferowano najmłodszym akcję „Lato w mieście”, a w czasie Igrzysk XXIX Olimpiady w Pekinie bezpłatny wstęp do muzeum (*Wiedomości Muzealne* 2008).

Zwiedzający muzeum w grupach zorganizowanych stanowili mniej więcej połowę wszystkich odwiedzających placówkę (por. tab. 1 i 2). Rozkład frekwencji indywidualnych turystów nawiązuje w zasadzie do sezonowości grup szkolnych. Odstępstwem od tej reguły są jednak jednorazowe wydarzenia kulturalne, przyciągające przede wszystkim indywidualnych widzów.

Tabela 1. Frekwencja grup szkolnych w MSiT w Warszawie w latach 2007–2008

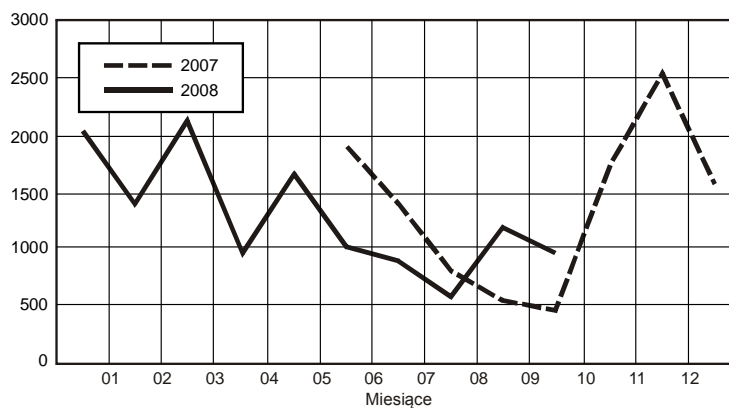
Miesiąc*	Rok	
	2007	2008
Styczeń	-	1 410
Luty	-	2 105
Marzec	-	957
Kwiecień	-	1 643
Maj	1 897	1 004
Czerwiec	1 407	906
Lipiec	806	612
Sierpień	550	1 177
Wrzesień	474	976
Październik	1 726	-
Listopad	2 552	-
Grudzień	1 578	-
Suma	10 990	10 790

* Statystyka frekwencji z podziałem na grupy szkolne jest prowadzona od maja 2007 r.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MSiT w Warszawie.

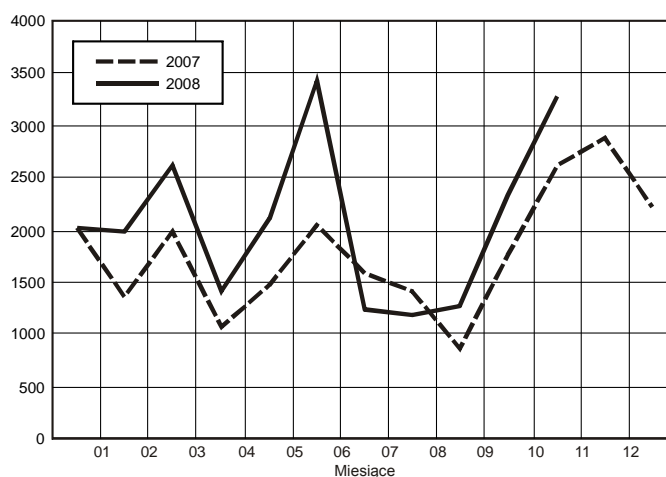
Tabela 2. Frekwencja całkowita odwiedzających MSiT w Warszawie w latach 2007–2008

Miesiąc	Rok	
	2007	2008
Styczeń	1 350	1 989
Luty	1 980	2 612
Marzec	1 071	1 423
Kwiecień	1 467	2 110
Maj	2 041	3 432
Czerwiec	1 596	1 238
Lipiec	1 412	1 175
Sierpień	858	1 273
Wrzesień	1 758	2 330
Październik	2 629	3 269
Listopad	2 870	b.d.
Grudzień	2 218	b.d.
Suma	21 250	20 851

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MSiT w Warszawie.

Rys. 1. Frekwencja grup szkolnych w MSiT w latach 2007–2008 (opracowanie własne na podstawie danych MSiT w Warszawie)

Rys. 2. Frekwencja całkowita odwiedzających MSiT w Warszawie w latach 2007–2008 (opracowanie własne na podstawie danych MSiT w Warszawie)

Wyraźny wzrost frekwencji całkowitej w muzeum można zauważyć w lutym, maju i wrześniu 2007 r. Było to związane z licznie organizowanymi w tym czasie imprezami kulturalnymi, m.in. Giełdą Kolekcjonerów Pamiątek Sportowych, Wieczorami Poetyckimi, Przeglądem Filmów Alpinistycznych, Nocą Muzeów, wieloma imprezami dla dzieci i młodzieży (*Wiadomości Muzealne* 2007).

W 2008 r. frekwencja odwiedzających muzeum miała podobny roz-

kład, ale liczba zwiedzających w poszczególnych miesiącach była z reguły wyższa. Placówka organizowała imprezy zbliżone tematycznie do imprez roku poprzedniego, wzbogacając jednak stały program wieloma konkursami i wystawami czasowymi. Ponadto w okresie ferii zimowych i wakacji letnich prowadzono zajęcia dla dzieci pt. „Zima i lato w mieście”. Majowe maksimum frekwencji związane jest z organizowaną przez placówkę Olimpijską Nocą Muzeów (1,3 tys. gości), a także XIV Przeglądem Filmów Alpinistycznych im. Wandy Rutkiewicz (*Wiadomości Muzealne* 2008).

Przedstawione dane na temat zwiedzających muzeum w 2008 r. nie są pełne z powodu braku informacji o frekwencji w listopadzie i grudniu. Można tylko przypuszczać, że – analogicznie jak w 2007 r. – liczba odwiedzających placówkę w dwóch ostatnich miesiącach 2008 r. była znacząca.

Warto w tym miejscu też podkreślić, że Muzeum Sportu i Turystyki chętnie odwiedzają goście o specjalnych potrzebach. Mimo że nie stanowią oni licznej grupy, placówka stara się wyjść naprzeciw ich oczekiwaniom.

Specyficzną kategorię odwiedzających stanowią studenci wyższych uczelni i nauczyciele kierunków sportowo-turystycznych. Indywidualna forma zwiedzania sprzyja wewnętrznej kontemplacji i delektowaniu się sztuką. Na podstawie przeprowadzonych badań sondażowych można stwierdzić, że osoby związane emocjonalnie z tematyką muzeum często wykazują daleko idące zaangażowanie, poparte osobistymi refleksjami i przeżyciami.

Działalność placówki jest bliska także osobom niepełnosprawnym (niesłyszącym, słabowidzącym, niewidzącym). Program edukacyjny muzeum przewiduje m.in. oprowadzanie w języku migowym. Od 2007 r. placówka regularnie gości dzieci i młodzież niesłyszącą. W 2008 r. muzeum we współpracy z Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym dla Dzieci Niewidomych im. Róży Czackiej w Laskach opracowało program zwiedzania dla dzieci i młodzieży słabowidzącej i niewidzącej. Zwiedzający mają możliwość obcowania w bezpośrednim kontakcie z eksponatami poprzez dotyk, rozbudzając tym samym swoją wyobraźnię. Wyjątkową atrakcją stanowi słuchanie nagrań komentatorów oddających prawdziwe emocje sportowe (*Wiadomości Muzealne* 2008).

W procesie zwiedzania istotną rolę odgrywa przewodnik, który dzięki

swojej wiedzy o sztuce, kulturze, literaturze, historii sportu i turystyki mobilizuje odwiedzających do pogłębiania zainteresowań i samokształcenia. Przewodnik oprowadzający po ekspozycji wskazuje, na co warto zwrócić uwagę, które eksponaty przedstawiają najwyższą wartość kulturoznawczą i edukacyjną. By włączyć turystę w proces poznawczy, przewodnicy stosują rozmaite formy przekazu, takie jak opowiadanie, wykład, pogadankę, aktywizując tym samym do czynnego udziału w poznawaniu ekspozycji. Zdarza się, że wśród młodszych uczestników wycieczek zorganizowanych można dostrzec jednostki nie zainteresowane tematyką muzealną. Najczęściej dzieje się tak, gdy wycieczka do muzeum jest przykrym obowiązkiem szkolnym. Przewodnicy uważają za swój prywatny sukces moment, gdy osobę taką uda się zainteresować wystawą, a nawet przekonać do indywidualnych odwiedzin.

13. Zakończenie

Analizując formy pracy Muzeum Sportu i Turystyki w Warszawie wiadać, że pełni ono wiele funkcji, m.in. wychowawczą, dydaktyczną oraz kulturotwórczą. Jego rola społeczna polega na kształtowaniu postaw wobec kultury i sztuki, szacunku do wartości narodowych o charakterze sportowym, krajoznawczym i turystycznym. Z pewnością pobyt w muzeum rozwija zainteresowania, pobudza wyobraźnię, wpływa na chęć samokształcenia i doskonalenia pasji, zamiłowań do sportu, rekreacji i turystyki. Kontakt ze sztuką ukrytą w eksponatach muzealnych pogłębia emocjonalność, uwrażliwia estetycznie i wzbogaca wewnętrznie.

Wyniki badań sondażowych, a także wywiady z pracownikami muzeum, potwierdzają, że jest ono doskonałym miejscem do zgłębiania wiedzy z różnych dziedzin życia, refleksji nad historią sportu i turystyki w Polsce, a także na świecie. Rozmaitość oferowanych przez placówkę form przekazu i prezentacji zbiorów muzealnych znacząco podnosi jej atrakcyjność. Jako główne atuty muzealnej wycieczki kulturalnej turyści wymieniają: interesującą, godną uwagi i zarekomendowania innym ekspozycję, kreatywność w przygotowywaniu wystaw czasowych, ciekawe aranżacje imprez i wydarzeń okolicznościowych, różnorodność wystaw konkursowych, wysoki poziom wiedzy ogólnej przewodnika oraz sposób podejścia do zwiedzających.

Najbardziej rzetelnym i obiektywnym dowodem na celowość działalności placówki są pochlebne wpisy do ksiąg pamiątkowych (*Księga Pamiątkowa MSiT* 2007, 2008) oraz powtarzające się opinie odwiedzających, że z przyjemnością obejrzeliby wystawę ponownie, a także poleciliby ją rodzinie i znajomym. Można przypuszczać, że przeniesienie siedziby muzeum do budowanego Stadionu Narodowego wzbudzi jeszcze większe zainteresowanie placówką i spowoduje znaczący wzrost frekwencji odwiedzających.

Literatura

- Grys I., Sopyło T., 1996, *Igrzyska olimpijskie w zbiorach Muzeum Sportu i Turystyki w Warszawie*, Muzeum Sportu i Turystyki, Warszawa.
- Jeznak H., 2000, *Edukacyjna działalność bibliotek muzealnych na przykładzie biblioteki Muzeum Sportu i Turystyki w Warszawie*, praca magisterska, Warszawa.
- Księga Pamiątkowa Muzeum Sportu i Turystyki w Warszawie*, 2007, 2008.
- Morawińska-Brzezicka M., 1982, *Uwagi o historii i perspektywach Muzeum Sportu i Turystyki w Warszawie*, Studia i Materiały, MSiT, Warszawa.
- Noc Muzeów*, 2008, *Wiadomości Muzealne*, rok VIII, nr 31, Muzeum Sportu i Turystyki, Warszawa.
- Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 sierpnia 1960 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki oraz form nadzoru w zakresie kultury fizycznej i turystyki nad instytucjami i organizacjami*, DzU Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, 1960, R. 38, poz. 224.
- Stadion*, 1931, Warszawa, R. 9, nr 16.
- Steinbrink B., 1993, *Multimedia u progu technologii XXI wieku*, Wyd. Robomatic, Wrocław.
- Świecimski J., 1999, *Muzea i wystawy muzealne*, Kraków.
- Trzask S., 2002, *Funkcje społeczno-wychowawcze Muzeum Sportu i Turystyki w Warszawie*, praca magisterska, Płock.
- Wiadomości Muzealne*, 2007, 2008.
- Większe Muzeum Sportu i Turystyki*, 2008, *Gazeta Wyborcza*.
- Wojnar I., 1991, *Muzeum czyli trwanie w obecności*, WSiP, Warszawa.
- Zarządzenie nr 44 Przewodniczącego GKKF z dnia 27.10.1952 r.*, Biuletyn Urzędowy Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki.

Strony internetowe

<http://www.muzeumsportu.waw.pl>